

Het goede
komt
van boven

Søren Kierkegaard

Het goede komt van boven

Vier opbouwende toespraken
en een preek

vertaald door

Lineke Buijs en Andries Visser

Buijten & Schipperheijn *Motief*
Amsterdam

Kierkegaards toespraken 2

Eerder verschenen:

Leren van de lelie en de vogel (deel 7)

Onbezorgd als de vogel en de lelie (deel 9)

Onverdeeld één ding te willen (deel 6)

God zoeken, liefde en dood (deel 5)

Voor die ene die lezen wil (deel 1)

Toespraken van Søren Kierkegaard

Vier opbouwende toespraken, oorspronkelijk *Fire opbyggelige Taler*,
Kopenhagen 1843; en Kierkegaards Demis-preek, februari 1844.

Vertaald uit het Deens door Lineke Buijs en Andries Visser.

ISBN 978-90-5881-961-1

© 2018 Buijten & Schipperheijn *Motief*, Amsterdam

Ontwerp: Aperta, Jan Johan ter Poorten

www.buijten-motief.nl

Inhoud

VIER OPBOUWENDE TOESPRAKEN (1843)

Voorwoord – 9

De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam van de Heer zij geloofd – 11

Iedere goede gave en iedere volmaakte gave komt van boven - 1 – 32

Iedere goede gave en iedere volmaakte gave komt van boven - 2 – 51

Je ziel verwerven in geduld – 73

KIERKEGAARDS DEMIS-PREEK

Gods verborgen wijsheid – 95

Bij de vertaling – 115

Noten – 117

Vier opbouwende toespraken

door S. Kierkegaard

Kopenhagen, 1843

Aan mijn overleden vader

Michael Pedersen Kierkegaard,

voorheen manufacturier hier in de stad,

worden deze toespraken opgedragen'

VOORWOORD²

Dit boekje (het heeft als titel ‘toespraken’, en niet ‘preken’, omdat de schrijver niet de autoriteit heeft om te *preken*; ‘opbouwende toespraken’, en niet ‘toespraken tot opbouw’, omdat de spreker beslist geen leraar wil zijn) is niet onwetend van de twee die eraan zijn voorafgegaan. Toch rekent het er niet op dat die er de weg voor bereid hebben, zodat het met zekerheid zou kunnen verwachten met die twee andere samengevoegd te worden, of dit met zekerheid zou kunnen beloven aan degene die het eropuit zendt, en die op hetzelfde moment toch ook weer op grote afstand staat, op zichzelf. Het komt iets later uit, alleen daarin verschilt het van de eerdere. Wat op het tweede of het derde uur niet gevonden werd, wordt misschien wel op het vierde uur gevonden,³ of wat er wel gevonden werd, wordt misschien het vierde uur opnieuw gevonden: dat wat het zoekt namelijk, die ene die ik met vreugde en dankbaarheid *mijn* lezer noem, iemand die graag bereid is het boekje in ontvangst te nemen en het een goede plaats te geven, iemand die er door het bereidwillig te ontvangen iets voor doet, door zichzelf en door zijn ontvangst, wat te vergelijken is met wat die geldkist in de tempel deed voor het muntje van de weduwe: hij heiligt de gave, geeft er betekenis aan en verandert haar in veel.⁴

S. K.

De Heer heeft gegeven,
de Heer heeft genomen,
de naam van de Heer zij geloofd.

TOEN STOND JOB OP, scheurde zijn mantel en schoor zijn hoofd, wierp zich ter aarde en aanbad. Hij zei: ‘Naakt ben ik uit de schoot van mijn moeder gekomen, en naakt zal ik daarheen weerkeren. De Heer heeft gegeven, de Heer heeft genomen, de naam van de Heer zij geloofd!’ – Job 1, 20-21.⁵

Een leraar van de mensen, zo noemen we iemand die het bijzonder gelukkige voorrecht heeft gehad een of andere waarheid te ontdekken, of deze door onvermoeibare inspanning en niet aflatende vasthoudendheid uit te vorsen. Wat hij heeft verworven laat hij na aan volgende generaties, als iets leerrijks wat ze proberen te begrijpen en wat ze zich door het begrijpen proberen toe te eigenen. Maar er zijn ook anderen die we leraar van de mensheid noemen, en misschien wel in een nog strengere zin. Zij hebben geen leer die ze aan andere mensen overdragen, ze laten het nageslacht alleen zichzelf na, als voorbeeld, hun leven is een richtsnoer voor alle mensen, hun naam wekt bij velen vertrouwen, hun daden zijn een bemoediging voor hen die op de proef gesteld worden.

Zo'n leraar en gids is Job. Zijn betekenis ligt niet zozeer in wat hij gezegd heeft, als wel in wat hij gedaan heeft. Wel heeft hij een uitspraak nagelaten, die door zijn korthed en schoonheid spreekwoordelijk is geworden, en die van geslacht tot geslacht bewaard wordt. En niemand is zo brutaal geweest om er iets aan toe te voegen of er iets aan af te doen.⁶ Toch is die uitspraak zelf niet het richtinggevende, en ook verwierf Job zijn betekenis niet doordat hij dit heeft gezegd, maar doordat hij het metterdaad in praktijk bracht. De woorden op zich zijn wel mooi en het overwegen waard, maar wanneer een ander dit had gezegd, of wanneer Job een ander was geweest, of wanneer hij het bij een andere gelegenheid gezegd had, dan zouden die woorden zelf ook iets anders geworden zijn. Als uitspraak hadden ze wel betekenis – als ze die tenminste hebben – maar ze kregen dan geen betekenis doordat hij bij het uitspreken ervan ook handelde, zodat het uitspreken zelf een handeling is.

Als Job zijn hele leven eraan had besteed om deze woorden in te scherpen, als hij ze had beschouwd als de slotsom en de vervulling van wat een mens zich door het leven moet laten leren, als hij voortdurend alleen maar bezig was geweest ze *aan anderen* te leren, maar ze nooit had toegepast, nooit zelf had gehandeld terwijl hij ze uitsprak, dan zou Job een ander zijn, en zijn betekenis een andere. Dan zou Jobs naam zijn vergeten, of het zou om het even zijn of je die kende. De hoofdzaak zou de inhoud van die woorden zijn, de rijke gedachten die erin besloten liggen. Als de mensen ze hadden aangenomen, dan zouden ze die woorden van de ene generatie op de andere hebben doorgegeven.

Nu echter is het Job zelf die iedere generatie tot leidsman is. Wanneer de ene generatie haar loopbaan heeft volbracht, haar werk heeft voltooid, haar strijd tot het eind heeft gestreden, dan is Job haar leidsman geweest. Wanneer de nieuwe generatie, met haar onafzienbare rijen en met iedere enkeling daarin, elk op zijn

plaats, klaar staat om de tocht aan te vangen, ook dan is Job weer aanwezig, neemt hij zijn plaats in, en die plaats is de uiterste voorpost van de mensheid. Beleven de mensen alleen maar dagen van vreugde in tijden van geluk, dan toch volgt Job hen trouw. En als de enkeling in gedachten toch iets vreselijks beleeft, angstig wordt door zich voor te stellen wat het leven aan verschrikking en nood in zich bergen kan, en door zich te realiseren dat niemand weet wanneer het uur van de vertwijfeling voor hem zal aanbreeken, dan gaan zijn bezorgde gedachten uit naar Job, bij hem vinden ze de stilte, bij hem komen ze tot rust, want hij is een trouwe metgezel. Weliswaar is zijn troost niet dat hij eens voor al heeft geleden wat later nooit meer geleden zou worden, maar hij troost als iemand die ervan getuigt dat hij verschrikkingen heeft geleden, dat hij vreselijke dingen heeft beleefd, dat hij de strijd van de vertwijfeling heeft gestreden, tot Gods eer, tot zijn eigen bevrijding, en tot steun en vreugde voor anderen.

In dagen van vreugde, en in tijden van geluk gaat Job zij aan zij met de mensen. Hij beveiligt hun vreugde, bestrijdt hun angstige droom dat een plotselinge ramp een mens zou kunnen overvallen, en bij machte is om zijn ziel te vermoorden, als zijn zekere buit. Alleen een lichtzinnig mens kan wensen dat Job er niet bij is, opdat zijn eerbiedwaardige naam hem niet zal herinneren aan wat hij probeert te vergeten: dat er in het leven verschrikking is en angst. Alleen een egoïstisch mens kan wensen dat er geen Job bestaat, opdat het beeld dat door zijn lijden wordt opgeroepen, met zijn strenge ernst, geen storende inbreuk zal maken op zijn broze vreugde, hem niet zal opschrikken uit de waan van veiligheid die zijn verharding en verlorenheid hem verschaffen.

In stormachtige tijden, wanneer de grondvesten van het bestaan wankelen, wanneer het ogenblik beeft in angstig afwachten van wat komen zal, wanneer iedere verklaring verstomt bij